

Primaria

APRENDER É CRECER

XUNTOS 1

Programación

Unidade 9

1. Presentación da unidade
2. Obxectivos didácticos
3. Contidos da unidade/Criterios de avaliación/Estándares de aprendizaxe avaliáveis
4. Selección de evidencias para o portfolio
5. Competencias: descritores e desempeños
6. Tarefas
7. Estratexias metodolóxicas
8. Recursos
9. Ferramentas de avaliación
10. Medidas para a inclusión e atención á diversidade
11. Autoavaliación do profesorado

1. PRESENTACIÓN DA UNIDADE

Título

A Maruxaina

Descrición da unidade

Nesta unidade comezamos o traballo coa lenda da Maruxaina. Esta lenda englobase na tradición galega de lendas sobre sereas e mulleres mariñas na comarca lucense da Mariña. A lenda da Maruxaina sitúase no cabo de San Cibrán, no concello de Cervo: alí hai unhas pedras no mar que se chaman Os Farallóns, onde din que vive a Maruxaina.

Pero tamén é moi coñecida nestas terras a lenda dos Mariños, que incluímos no apartado Recursos. Esta lenda xa foi recollida polo Conde de Barcelos no *Libro das liñaxes*, do século XIV e por Leandro Carré Alvarellos. Algunhas lendas sitúana tamén na illa de Sálvora e con amores con Roldán, o cabaleiro de Carlomagno. Como queira que sexa, Galicia é unha rexión con infinidade de lendas sobre seres acuáticos que moran nas nosas fontes, nos ríos ou no mar e nas rochas que sobresaen deles.

No que se refire á estrutura da unidade, traballaremos na áre de Ciencias Naturais e Sociais, a auga e os anfibios; na parte de Lingua séguese traballando cos grupos consonánticos, neste caso *fr, fl, tr, dr*; a epígrafe, **Estudo a lingua** tratará sobre a distinción entre sílabas e palabras; a epígrafe **Falo e escribo** segue co traballo, oral e escrito, sobre a descrición, neste caso dunha persoa; e a **Tarefa final** traballa a importancia de protexer o medio e os animais que están en perigo nos diferentes hábitats de Galicia, en concreto achégase información sobre a píntega.

Temporalización:

Febrero: Marzo:

2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

LINGUA

- escoitar e comprender un conto de forma oral e poder ler o extracto escrito que se incorpora na páxina inicial da unidade.
- Ler con fluidez e pronunciando correctamente palabras, frases e textos breves formadas cos grupos consonánticos estudados.
- Escribir con corrección os grupos consonánticos estudados e as sílabas trabadas por consoante, evitando confusións.
- Ler con eficacia pequenas frases e textos e responder axeitadamente ás preguntas de comprensión lectora.
- Distinguir entre sílabas e palabras.
- Facer, de forma oral ou escrita, unha somera descrición dunha persoa.
- Enriquecer o vocabulario referido aos animais.

CIENCIAS NATURAIS

- Coñecer as características principais dos peixes e anfibios.
- Comprender a transformación do cágado en ra.

CIENCIAS SOCIAIS

- Aprender a distribución da auga na Terra: mares e océanos.
- Identificar as características e estados da auga.
- Coñecer a importancia da auga para o uso e consumo diario.

3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES

LINGUA

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
<ul style="list-style-type: none"> • Lectura. <ul style="list-style-type: none"> • Conto tradicional: <i>A Maruxaina</i> • Comprensión da lectura. • Os grupos consonánticos: <i>fr, fl, tr, dr</i>. • Estudo a lingua. <ul style="list-style-type: none"> - Sílabas e palabras. • Falo e escribo. <ul style="list-style-type: none"> - Descrición dunha persoa. • Tarefa. <ul style="list-style-type: none"> - Animais en perigo de extinción. 	1. escoitar, ler e comprender un conto.	1.1. escoita e comprende un conto. 1.2. Le o texto da lámina inicial 1.3. Identifica feitos do relato de forma correcta. 1.4. expresa a creatividade en relación co personaxe da <i>Maruxaina</i> .
	2. Recoñecer auditivamente os grupos consonánticos: <i>fr, fl, tr, dr</i> .	2.1. Recoñece os grupos consonánticos e a súa localización na palabra.
	3. Ler con fluidez e pronunciando correctamente palabras e pequenos textos cos grupos consonánticos estudados	3.1. Le con fluidez e pronunciando correctamente palabras e frases formadas cos grupos consonánticos.
	4. Escribir con corrección palabras e frases formadas cos grupos consonánticos estudados	4.1. Escribe con corrección palabras e frases formadas cos grupos consonánticos estudados.
	5. Interioriza, de forma non teórica, a distinción entre sílabas e palabras.	5.1. Recoñece e diferencia sílabas e palabras.
	6. Redactar pequenas descrições de persoas de acordo cunhas pautas para ordenar e expoñer a información.	6.1. Escribe pequenas descrições de persoas de acordo cunhas pautas para ordenar e expoñer a información.
	7. Ler e comentar datos sobre animais da fauna galega en perigo de extinción.	7.1. Le e comenta datos sobre animais da fauna galega en perigo de extinción.

CIENCIAS DA NATUREZA

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
<ul style="list-style-type: none"> Os peixes e os anfibios. Observación directa e indirecta de animais. Clasificación segundo elementos observables, identificación e denominación. Utilización das tecnoloxías da información e a comunicación para buscar información de forma guiada sobre os peixes e anfibios. 	1. Recoñecer algunhas características dos peixes e dos anfibios.	1.1. Identifica os trazos máis característicos dos peixes e dos anfibios. 1.2. Explica o proceso de transformación do cágado en ra.
	2. Realizar observacións de peixes e anfibios, considerando cuestións e obtendo información relevante.	2.1. Mostra interese pola observación e o estudo dos peixes e anfibios.
	3. Obter información relevante sobre os peixes e anfibios.	3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para obter información, de forma guiada, sobre os seres vivos.

CIENCIAS SOCIAIS

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis
<ul style="list-style-type: none"> A auga: elemento indispensable para os seres vivos. A auga na natureza. Características e estados. Usos cotiáns da auga. Consumo responsable. 	1. Recoñecer a importancia da auga como elemento indispensable para a existencia do ser humano.	1.1. Coñece a importancia da auga para os seres vivos.
	2. Identificar a auga na natureza. Descubrir as principais características e os estados da auga.	2.1. Nomea elementos naturais onde hai auga: mares e océanos. 2.2. Distingue as características e estados da auga.
	3. Coñecer os usos cotiáns da auga. Facer uso responsable da auga.	3.1. Explica para que utilizamos a auga. 3.2. Valora a auga como un ben escaso e desigualmente repartido e realiza un consumo responsable.

4. SELECCIÓN DE EVIDENCIAS PARA O PORTFOLIO

Os estándares de aprendizaxe mostran o grao de consecución dos criterios de avaliación desde a propia descrición e concreción do criterio. Para facilitar o seguimento do desenvolvemento de cada estándar buscaremos evidencias dos alumnos que mostren a súa evolución en cada un deles.

No anexo de avaliación propónse un portfolio de evidencias para os estándares de aprendizaxe. O cadro seguinte suxire unha selección dalgunhas destas posibles evidencias. Os docentes poderán substituílas por outras que consideren máis relevantes para o desenvolvemento do seu grupo.

Libro do alumno (LA) / Proposta didáctica (PD) / Recursos fotocopiáveis (RF)

LINGUA

Estándares de aprendizaxe avaliábeis	Selección de evidencias para o portfolio
1.1. escoita e comprende un conto.	<ul style="list-style-type: none"> • Audición do conto <i>A Maruxaina</i> da páxina inicial. • Actividades do LD sobre o texto que inicia a unidade e animación sobre as imaxes. • Ampliación de contidos coa lendas d' <i>A serea Mariña, A serea das illas Miranda, A serea da praia de Mogor, A princesiña troita e A princesa e os mouros do Coto do Castro</i> na PD.
1.2. Le o texto da lámina inicial.	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura do texto que se inclúe na lámina inicial.
1.3. Identifica feitos do relato de forma correcta.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividade da epígrafe "Comprendo a lectura" para identificar feitos relevantes do relato.
1.4. Expresa a creatividade en relación co personaxe da Maruxaina.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividade da epígrafe "Intelixencias múltiples" para debuxar a Maruxaina.
2.1. Recoñece os grupos consonánticos e a súa localización na palabra.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividades do LA. • Actividades da PD. • Actividades do LD. • Actividades de reforzo (R) e ampliación (A).
3.1. Le con fluidez e pronunciando correctamente palabras e frases formadas cos grupos consonánticos.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividades do LA. • Actividades da PD. • Actividades do LD. • Actividades de reforzo (R) e ampliación (A).
4.1. Escribe con corrección palabras e frases formadas cos grupos consonánticos estudados.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividades do LA. • Actividades do "Obradoiro de escritura" do LA. • Actividades de lectoescritura, xogos, trabalinguas (<i>Atopei froita fresca..., Nena do trebelladoiro</i>), poemas de Marc Granell (<i>O mar non deixa...</i>) adiviñas da PD.

	<ul style="list-style-type: none"> • Actividades do LD. • Actividades de reforzo (R) e ampliación (A).
5.1. Recoñece e diferencia sílabas e palabras.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividades do LA. • Actividades, poema de V. Guerra (<i>Unha, dúas, tres</i>) e cantigas populares (<i>Vaite chuvia</i>) na PD. • Actividades do LD. • Actividades de reforzo (R) e ampliación (A).
6.1. Escribe pequenas descrições de persoas de acordo cunhas pautas para ordenar e expoñer a información.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividades de redacción do LA. • Actividades do LD.
7.1. Le e comenta datos sobre animais da fauna galega en perigo de extinción.	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura e/ou audición do texto do LA. • Realización das actividades do LA. • Actividades e poema de Tania Valdivieso (<i>O erro consistiu</i>) PD.

CIENCIAS DA NATUREZA

Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Selección de evidencias para o portfolio
1.1. Identifica os trazos máis característicos dos peixes e os anfibios.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividades de observación dos murais e a lámina inicial da unidade. • Selección de actividades do LA. • Actividades de reforzo e ampliación dos RF.
1.2. Explica o proceso de transformación do cágado en ra.	<ul style="list-style-type: none"> • Selección de actividades do LA. • Actividades de ampliación dos RF.
2.1. Mostra interese pola observación e o estudo dos peixes e anfibios.	<ul style="list-style-type: none"> • Actividades de observación dos murais. • Selección de actividades do LA e a PD.
3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para obter información, de forma guiada, sobre os seres vivos.	<ul style="list-style-type: none"> • Selección de actividades do LA. • Actividades do apartado «Investiga» da PD.

CIENCIAS SOCIAIS

Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Selección de evidencias para o portfolio
1.1. Coñece a importancia da auga para os seres vivos.	<ul style="list-style-type: none"> • Selección de actividades do LA e a PD. • Actividades de reforzo e ampliación dos RF.
2.1. Nomea elementos naturais onde hai auga: mares e océanos.	<ul style="list-style-type: none"> • Selección de actividades do LA e a PD. • Actividades de avaliación dos RF.

2.2. Distingue as características e estados da auga.	<ul style="list-style-type: none">• Selección de actividades do LA e a PD.• Actividades do apartado Investiga da PD.• Actividades de reforzo e avaliación dos RF.
3.1. Explica para que utilizamos a auga.	<ul style="list-style-type: none">• Selección de actividades do LA.• Actividades da PD.
3.2. Valora a auga como un ben escaso e desigualmente repartido e realiza un consumo responsable.	<ul style="list-style-type: none">• Selección de actividades do LA e a PD.• Actividades de traballo cooperativo: <i>Tarefa de análise. Traballo cooperativo.</i>

5. COMPETENCIAS: DESCRITORES E DESEMPEÑOS

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística.</i>	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Expresa opinións, pensamentos e ideas sobre a importancia da auga na natureza e dos animais.
	Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás.	Escribe textos sinxelos como descrições de persoas de forma ordenada e pautada.
	<i>Plan lector:</i> Gozar coa lectura.	Comprende os textos de lectura da unidade: conto, poemas, cantigas...
<i>Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía</i>	Manexar a linguaxe matemática con precisión.	Sabe expresar con claridade e precisión datos e informacións.
	Comprometerse no uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.	Desenvolve hábitos de consumo responsable e de protección do medio.
<i>Competencia dixital.</i>	Manexar ferramentas dixitais para a construción do coñecemento.	Consulta datos en diversas fontes de información.
<i>Aprender a aprender.</i>	Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional...	Participa en actividades de traballo cooperativo.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Intelixencia visual.	Expresa con liberdade a propia creatividade.
<i>Sentido da iniciativa e espírito emprendedor</i>	Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para consecución dos obxectivos.	Desenvolve actitudes de confianza en si mesmo, curiosidade e creatividade na aprendizaxe.
	Participar nas dinámicas e xogos de grupo.	Aprende xogos tradicionais e prácticos cos compañeiros.
<i>Competencias sociais e cívicas.</i>	Recoñecer a riqueza na diversidade de opinións e ideas.	Desenvolve actitudes de diálogo e resolución de conflitos
	<i>Educación en valores:</i> A perseverancia.	É constante na consecución de obxectivos, na resolución de problemas ou na aprendizaxe de determinados contidos.

<p><i>Conciencia e expresións culturais.</i></p>	<p>Informarse sobre aspectos do noso contorno natural e dos hábitats e especies en perigo.</p> <p>Aprender cancións populares e xogos, propios do patrimonio popular galego.</p>	<p>Infórmase sobre as especies en perigo da nosa Comunidade.</p> <p>Descubre e xoga coas cantigas e lendas tradicionais.</p> <p>Aprende algún retrouso, xogo ou encadeado para aumentar a bagaxe cultural e recoñecer o patrimonio oral da lingua galega.</p>
--	--	---

6. TAREFAS

Libro do alumno (LA) / Proposta didáctica (PD) / Recursos fotocopiáveis (RF) / Libro dixital (LD)

Tarefa 1: Gozamos coa lectura do texto “A Maruxaina”

- Lemos o conto «A Maruxaina» e observamos as imaxes da lámina inicial; tamén podemos activar a animación do LD.
- Seguimos as suxestións metodolóxicas da PD.
- Realizamos as actividades do LA e do LD.
- Realizamos as actividades, para ampliar os contidos da PD.
- Realizamos as actividades interactivas do LD.

Tarefa 2: Aprendemos as letras

- Coñecemos os grupos consonánticos *fr*, *fl*, *ft*, *dr* coas diferentes actividades de discriminación visual, auditiva, expresión oral e escrita do LA.
- Realizamos as actividades do LD.
- Realizamos as actividades da PD, que se amplían con poemas, adiviñas, xogos e trabalinguas.

Tarefa 3: Coñecemos os peixes e anfibios.

- Observamos o mural *Peixes e anfibios* coas suxestións metodolóxicas da PD.
- Realizamos as actividades do LA.
- Realizamos actividades complementarias, xogos e traballo cooperativo da PD.
- Completamos con actividades interactivas do LD.

Tarefa 4: Aprendemos a lingua: Distinción entre sílaba e palabra

- Coñecemos as contraccións de preposición e artigo e observamos o seu uso; realizamos as actividades do LA e seguimos as suxestións da PD.
- Realizamos as actividades do LD.
- Realizamos as actividades da PD, que se amplían con poemas, adiviñas, xogos e trabalinguas.

Tarefa 5: Estudamos sobre a auga no noso planeta e a súa importancia.

- Observamos o mural *A auga* coas suxestións metodolóxicas da PD.
- Realizamos as actividades do LA.
- Realizamos actividades complementarias, xogos e traballo cooperativo da PD.
- Completamos coa ficha de reforzo e a de ampliación dos RF de Ciencias.

Tarefa 6: Expresámonos oralmente e por escrito: A descrición dunha persoa

- Realizamos as diferentes actividades do LA para escribir unha breve descrición dunha persoa. Seguimos as indicacións da PD para explicarlles as pautas que deben seguir e a orde da información.
- Realizamos as actividades do LD.
- Realizamos as actividades da PD.

Tarefa 7: Especies en perigo.

- Coñecemos as suxestións metodolóxicas da PD para estes contidos.

- Realizamos as tarefas do LA.
- Ampliamos os contidos cos recursos da PD.
- Realizamos as actividades do LD.

Tarefa 8: Repaso da unidade.

- Realizamos as actividades de repaso do LA.
- Realizamos as actividades complementarias da PD.
- Completamos coas fichas de reforzo e ampliación dos RF.

7. ESTRATEXIAS METODOLÓXICAS

No desenvolvemento das tarefas empréganse diversas estratexias metodolóxicas:

- Utilización da lámina inicial da unidade para a presentación de contidos.
- Audición das lecturas correspondentes do CD e emprego do libro dixital para realizar as actividades como elementos motivadores.
- Seguemento da lectura que pode ser dramatizada por varios nenos.
- Utilización de diferentes agrupamentos que favorezan o traballo cooperativo e o intercambio de opinións entre os iguais.
- Traballo individual ou en pequeno grupo para afianzar os conceptos da unidade.
- Traballo en grupo cooperativo: agrupar os alumnos en grupos de 3 ou 4 e empregar as estruturas de aprendizaxe cooperativo suxeridas na guía do profesor para traballar os principios de definición de obxectivo grupal, interdependencia positiva e interacción cara a cara.
- Desenvolvemento de habilidades de expresión oral e escrita mediante a aprendizaxe de xogos, dramatizacións, cancións e poesías da unidade.
- Emprego e fomento do aspecto lúdico e creativo da linguaxe.
- Utilización de diferentes fontes de información para obter información relevante sobre os contidos da unidade.
- Corrección de actividades en gran grupo para detectar os erros máis habituais.

8. RECURSOS

- Cadernos complementarios. Este proxecto ofrece cadernos complementarios de **Aprendo a ler, Aprendo a escribir**
- Recursos fotocopiáveis da Proposta Didáctica. Para esta unidade podemos atopar recursos fotocopiáveis de Reforzo, Ampliación e Comprensión lectora nos Recursos fotocopiáveis.
- Murais da unidade: *A auga, Peixes e anfibios*.

Recursos dixitais

- Libro dixital. Os alumnos e alumnas poderán reforzar os contidos estudados a través do libro dixital. Nel ofrécese a versión en audio do poema ademais de actividades interactivas.
- CD que acompaña a proposta didáctica, cos recursos fotocopiáveis.

- A continuación recóllense algúns enlaces web de interese:
 - <http://anayadigital.es>
 - <http://www.orellapendella.org> Esta páxina web recolle infinidade de cantares, enleados, ditos e retrousos populares. Moi ben organizada e con constantes actualizacións.
 - <http://galicia.swred.com> Na web Galicia espallada atopamos recursos históricos, tradicionais e culturais que podemos empregar cos nosos alumnos e alumnas.
 - <http://www.federacionecoloxista.org> // www.adega.info Nestas dúas webs podemos atopar importante información sobre a defensa ecolóxica dos distintos hábitats en Galicia.
 - <http://galiciaencantada.com> Nesta web podemos atopar abundantes recursos sobre elementos máxicos e seres míticos da cultura tradicional galega.

9. FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN

- Rexistro de avaliación (no anexo de Avaliación).
- Proba de avaliación da unidade (nos Recursos fotocopiáveis).

10. MEDIDAS PARA A INCLUSIÓN E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

- Que dificultades e potencialidades observo no grupo durante o desenvolvemento da unidade?
- Como vou minimizar as dificultades?
- Que necesidades individuais observo no desenvolvemento da unidade?
- Que recursos e estratexias manexarei para atender as necesidades individuais?

11. AUTOAVALIACIÓN DO PROFESORADO

- Que porcentaxe de alumnos acadaron os obxectivos de aprendizaxe da unidade?
- Que é o que mellor funcionou nesta unidade?
- Que cambiaría no desenvolvemento da unidade o vindeiro curso? Por que?